

Ekonomika

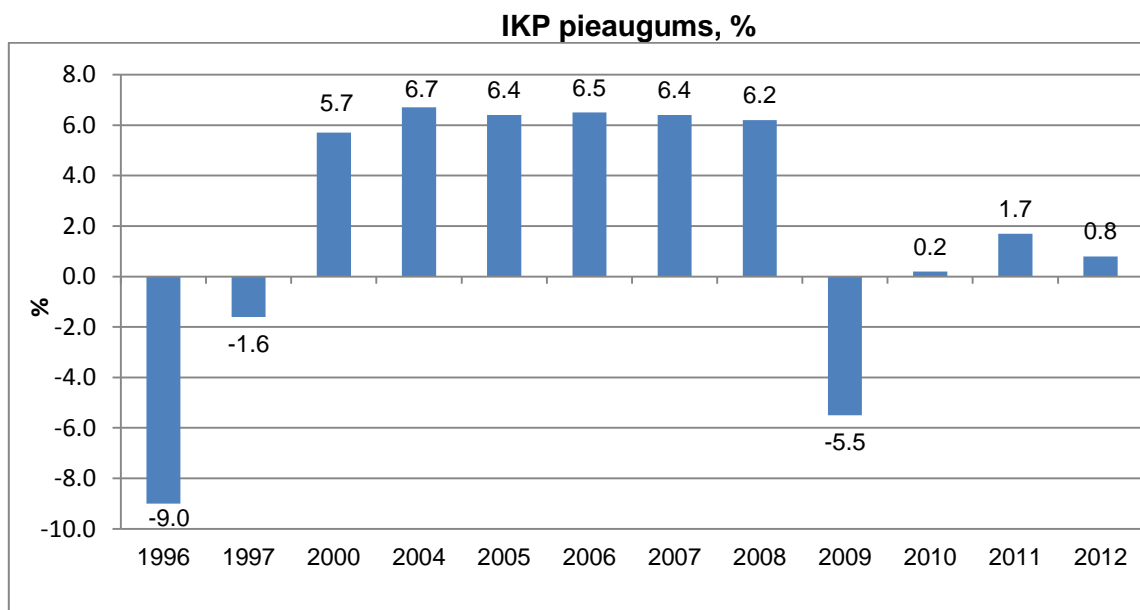
Bulgārijas ekonomiku negatīvi ietekmēja Padomju Savienības sabrukums, jo līdz šim nozīmīgākais tirdzniecības partneris PSRS nu bija zaudēts. Dzīves līmenis Bulgārijā kritās par aptuveni 40%.

PSRS satelītvalsts Bulgārijas galvaspilsēta Sofija tika uzskatīta par nozīmīgu elektronikas un augsto tehnoloģiju centru. Tomēr arī Bulgārijas plānveida ekonomikas attīstība bija lēna ar milzīgu ārējo parādu un pārtikas, enerģijas un patēriņa preču deficītu. Valsts pārraudzībā bija gandrīz visa lauksaimniecība un rūpniecība.

Pirmās ekonomikas atveseļošanās pazīmes parādījās 1994. gadā, kad IKP pieaugums sasniedza 1,4%, bet 1995. gadā - jau 2,5%. Kopš 1988. gada tie bija labākie rādītāji. Arī inflācija samazinājās no 122% 1994. gadā līdz 32,9% 1995. gadā. Tomēr 1996. gadā IKP kritās par 9%, savukārt inflācija pieauga par 311%. Tās bija lēnas un nepareizi vadītas ekonomiskās reformas sekas, kas degradēja lauksaimniecības nozari, destabilizēja banku sistēmu un sašūpoja Bulgārijas nacionālo valūtu. 1997. gada pavasarī aizsākās reformas, kas paredzēja valsts uzņēmumu privatizāciju, lauksaimniecības politikas liberalizāciju, valsts sociālās apdrošināšanas programmas izmaiņas. Bulgārijas ekonomika pamazām stabilizējās. Jāpiezīmē, ka pēc privatizācijas daudzi līdz šim veiksmīgi strādājoši valsts uzņēmumi bankrotēja.

2007. gadā Bulgārija iestājās Eiropas Savienībā. Pievienošanās Eirozonai bija plānota 2010. gadā, bet pēc finanšu krīzes un tās negatīvās ietekmes uz valsts ekonomiku eiro bija paredzēts ieviest no 2013. gada 1. janvāra. Taču arī pašlaik eiro ieviešana ir atlikta uz nenoteiktu laiku.

Bulgārijas ekonomika īpaši uzplauka no 2004. līdz 2008. gadam, kad IKP pieauga vidēji gadā par 6%. To sekmēja ārvalstu investīcijas un iekšzemes patēriņš. 2009. gadā smags trieciens valsts ekonomikai bija Krievijas un Ukrainas gāzes konflikts. Tādēļ cieta gan rūpniecība, gan pakalpojumu sektors. Par globālo finanšu krīzi liecināja sliktie ekonomiskie rādītāji un bezdarba pieaugums 2008. gada pēdējā ceturksnī. Ekonomikas lejupslīde nebija tik dramatiska kā dažās citās valstīs, bet 2009. gadā IKP samazinājās par 5,5% un valsts ārējais parāds pārsniedza iekšzemes kopproduktu. 2010. gadā ekonomikas pieaugums jau bija 0,2%, 2011. gadā – 1,7%, bet 2012. gadā – 0,8%.

Avots: Bulgārijas Nacionālā statistikas pārvalde - www.nsi.bg

Vadošās rūpniecības nozares Bulgārijā ir mašīnbūve, metālapstrāde, pārtikas rūpniecība, inženierija, kā arī ķīmiskā rūpniecība, tekstils un elektronikas ražošana. Ir labi attīstīta elektronikas un elektroiekārtu izgatavošana, ražo naftas produkti un minerālmēsli.

Kaut arī valstij nav ļoti lieli ogļu, naftas un gāzes krājumi, Bulgārija ir lielākais elektroenerģijas ražotājs un eksportētājs reģionā. Pēc tērauda un tērauda produktu ražošanas un vienu iedzīvotāju Bulgārija ieņem pirmo vietu Balkānu reģionā. Daudzu metālu ražošanā uz vienu iedzīvotāju valsts ieņem vienu no pirmajām vietām Eiropā un pasaulē.

Galvenie dabas resursi ir minerāli, cita starpā ogles, varš un cinks, boksīts, dzelzsrūda, nafta un dabas gāze. Bulgārijā ir bagāta ar minerālajiem avotiem.

Neskatoties uz rūpniecības attīstību, lauksaimniecības ietekme uz ekonomiku ir nozīmīga. Lauksaimniecības kultūru audzēšana ir izplatītāka par lopkopību. Populārākās kultūras ir kvieši, saulespuķes, kukurūza, vīnogas, tabaka, tomāti un mieži. Bulgārija eksportē dārzeņus, augļus, tabaku un piena produktus. Tradicionāls eksporta produkts ir Bulgārijas vīni, kas tiek ražoti 12 vīnu darītavās un eksportēti uz vairāk kā 70 pasaules valstīm.

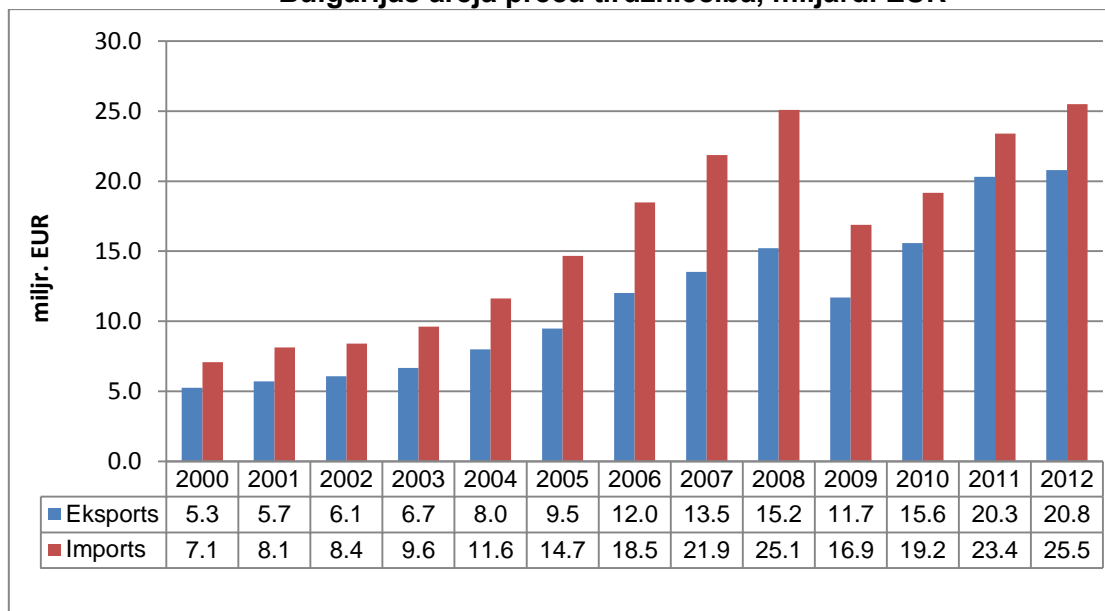
Bulgārija ir arī viens no populārākajiem tūrisma galamērķiem Austrumeiropā.

Preču ārējā tirdzniecība

Kad deviņdesmitajos gados nomainījās valsts ekonomiskā iekārta, Bulgārijas tirdzniecības apgrozījums ar ārvalstīm pakāpeniski palielinājās, taču straujāk par eksportu pieauga imports. Galvenie preču ārējās tirdzniecības partneri ir ES valstis, taču naftas produktus importē galvenokārt no Krievijas.

2012. gadā Bulgārijas preču ārējās tirdzniecības bilance ir negatīva (-4,7 miljardi EUR). Eksports sasniedz 20,8 miljardus EUR, savukārt imports – 25,5 miljardus EUR.

Bulgārijas ārējā preču tirdzniecība, miljardi EUR

Avots: Bulgārijas Nacionālā banka - <http://www.bnb.bg/>

Eksporta un importa sadalījums pa galvenajām preču grupām 2012. gadā (SITC klasifikācija)

	Eksports, milj. BGN	Īpatsvars kopējā eksportā, %	Imports, milj. BGN	Īpatsvars kopējā importā, %
Pārtika un dzīvi dzīvnieki	4127,1	10,2	3487,3	7
Dzērieni un tabaka	877,7	2,2	629	1,3
Izejvielas, izņemot minerālos produktus	3565,7	8,8	4415	8,9
Minerālie produkti, smērvielas	6746,7	16,6	12401,8	24,9
Dzīvnieku un augu eļļas, tauki un vaski	303	0,7	245,5	0,5
Ķīmiskās rūpniecības produkti	3370,3	8,3	5738,1	11,5
Pārējie rūpniecības produkti	9269,1	22,8	7761,9	15,6
Mašīnbūves produkti un transportlīdzekļi	6799,3	16,7	12014,4	24,1
Dažādi gatavie produkti	5520	13,6	3030,6	6,1
Pārējie	88,8	0,2	11887	0,2
Kopā	40667,7	100	49842,4	100

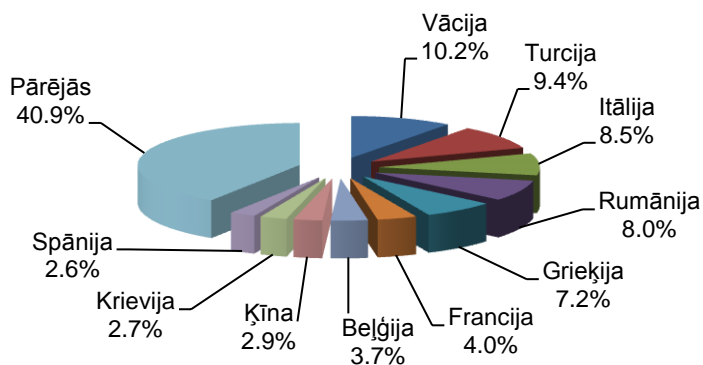
Avots: Bulgārijas Nacionālā statistikas pārvalde - www.nsi.bg

Eksporta struktūrā dominē rūpniecības produkti, cita starpā mašīnbūves produkti un transportlīdzekļi, kā arī minerālie produkti un smērvielas. Importē galvenokārt minerālos un rūpniecības produktus. 2012. gadā eksports pieauga par 2,6%, savukārt, imports – par 8,9% salīdzinājumā ar 2011. gadu.

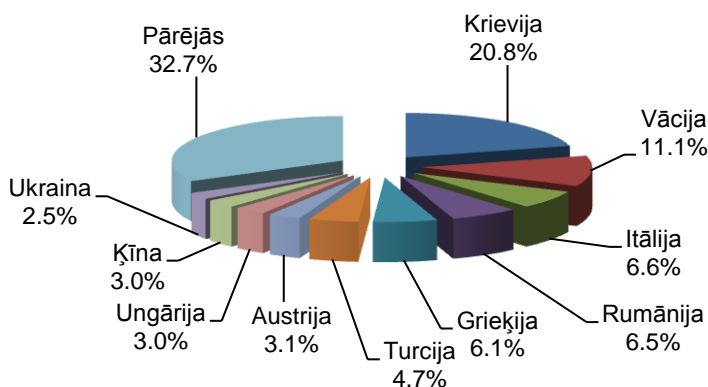
2012. gadā nozīmīgākais tirdzniecības partneris bija ES, kas veido 58,4% no kopējā Bulgārijas eksporta un 58,6% no importa. Eksporta vērtība tirdzniecībā ar ES valstīm sasniedza 12,2 miljardus EUR, savukārt importa – 12,1 miljardus EUR. Salīdzinājumā ar 2011.gadu eksports uz ES valstīm samazinājās par 3,6%, bet imports savukārt pieauga par 7,5%.

Lielākie eksporta tirdzniecības partneri no ES valstīm bija Vācija, Itālija, Rumānija, Grieķija, Francija, Beļģija un Spānija, uz kurām tika eksportēts 75,6% no visa eksporta tieši uz ES valstīm. Savukārt visvairāk tika importēts no tādām ES valstīm kā Vācija, Itālija, Rumānija, Grieķija un Spānija.

Galvenie eksporta partneri 2012.gadā

Galvenie importa partneri 2012.gadā

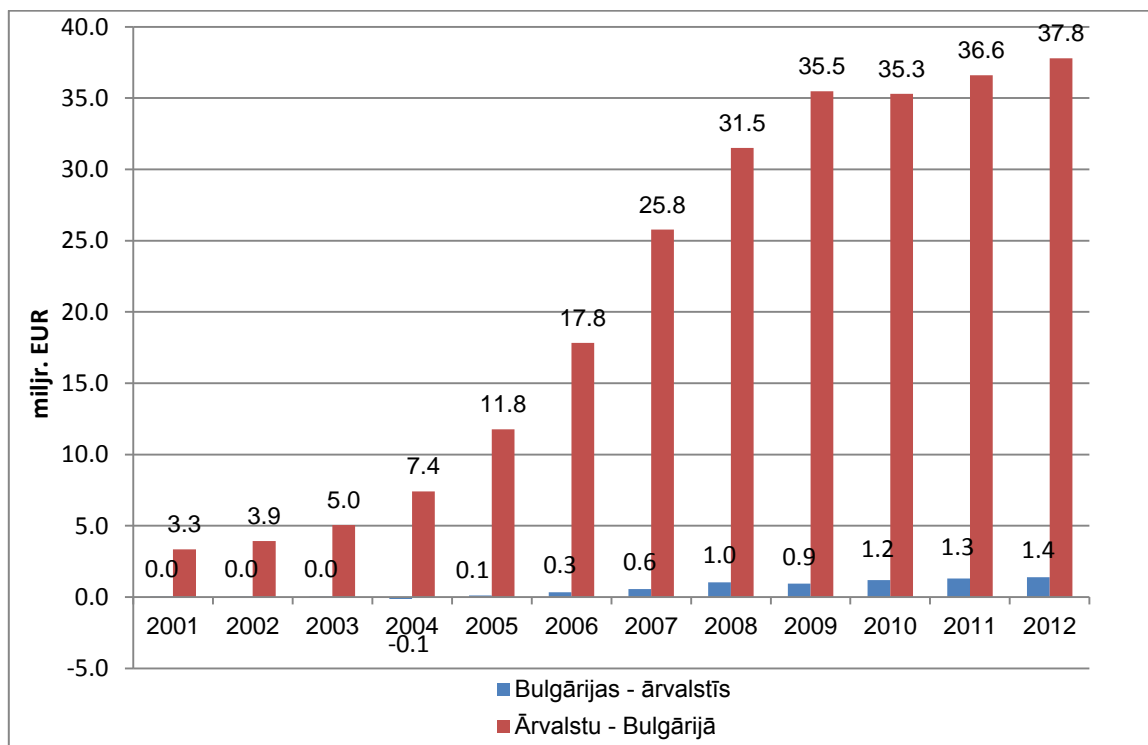
Avots: Bulgārijas Nacionālā statistikas pārvalde - www.nsi.bg

Bulgārijas nozīmīgākie eksporta partneri 2012. gadā kopumā bija Vācija, Turcija, Itālija, Rumānija un Grieķija, savukārt importa partneri – Krievija, Vācija, Itālija un Rumānija.

Investīcijas

Tiešās ārvalstu investīcijas Bulgārijā ievērojami pārsniedz Bulgārijas investīcijas ārvalstīs. 2012. gadā uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas Bulgārijā sasniedza 37,8 miljardus EUR, savukārt Bulgārijas uzkrātās tiešās investīcijas ārvalstīs – 1,4 miljardus EUR. Salīdzinot ar 2011. gadu, uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas Bulgārijā ir pieaugušas par 3,3%, savukārt Bulgārijas uzkrātās tiešās investīcijas ārvalstīs - par 7,7%.

Uzkrāto ārvalstu tiešo investīciju bilance, miljardi EUR

Avots: Bulgārijas Nacionālā banka - <http://www.bnb.bg/>

2012. gadā lielākie investori Bulgārijas ekonomikā bija Nīderlande (19% no kopējām uzkrātām tiešajām investīcijām 2012. gadā), Austrija (15%), Grieķija (7%), Lielbritānija (6%) un Vācija (5%).

Galvenās nozares, kurās 2012. gadā uzkrātas investīcijas, ir nekustāmie īpašumi (21% no kopējām uzkrātām tiešajām investīcijām 2012. gadā), finanšu starpniecība (18%) un rūpniecība (17%).

Bulgārijas investīcijas ārvalstīs visvairāk ir uzkrātas Itālijā (12,1%), Maltā (9,6%), Serbijā (9,3%) un Vācijā (5,2%).